

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף טו

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

דף טו

נבואת ירמיה מפורשת בכתובים

ירמיה היה נביא, כמבואר במקומות הרבה, והראשון שבהם, "דברי ירמיהו בן חלקיהו מן הכהנים אשר בענתות בארץ בנימן. אשר היה דבר ה' אליו בימי יאשיהו בן אמון מלך יהודה בשלש עשרה שנה למלכו. ויהי בימי יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה עד תם עשתי עשרה שנה לצדקיהו בן יאשיהו מלך יהודה עד גלות ירושלם בחדש החמישי" (ירמיה א' א').

נבואת חנמאל בן שלם מפורשת בכתובים

חנמאל היה נביא כמבואר בכתוב, "ויבא אלי חנמאל בן דדי כדבר ה' אל חצר המטרה ויאמר אלי קנה נא את שדי אשר בענתות אשר בארץ בנימן כי לך משפט הירשה ולך הגאלה קנה לך ואדע כי דבר ה' הוא" (ירמיהו ל"ב ז').

ברוך ושריה היו תלמידי ירמיה

ברוך בן נריה היה נביא, שכן הוא היה תלמידו של ירמיה, שנאמר, "ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי [ירמיה] את כל הדברים האלה ואני כתב על הספר בדיו" (ירמיה ל"ו י"ח). ומצינו בתלמידי הנביאים שהיו נביאים.

וכמו כן אחיו, שריה בן נריה בן מחסיה היה נביא, שהרי היה תלמידו של ירמיה, שנאמר, "הדבר אשר צוה ירמיהו הנביא את שריה בן נריה בן מחסיה בלכתו את צדקיהו מלך יהודה בבל בשנת הרבעית למלכו ושריה שר מנוחה" (ירמיה נ"א נ"ט), ומצינו בתלמידי הנביאים שהיו נביאים.

נריה. מחסיה. חלקיה. שלום.

ארבעה אלה, נריה אבי ברוך ושריה, מחסיה אבי נריה, חלקיה אבי ירמיה, ושלום אבי חנמאל, לא התפרש בכתובים שהיו נביאים.

ומכל מקום, מתוך כך שהוזכרו בכתוב עם בניהם הנביאים, יש ללמוד שגם הם היו נביאים.

כמאמר עולא, שכל מקום ששמו ושם אביו בנביאות, כלומר שציון הכתוב עניין זה שהוא נביא והזכיר שמו ושם אביו, כמו "דברי ירמיהו בן חלקיהו מן הכהנים אשר בענתות בארץ בנימן. אשר היה דבר ה' אליו", בידוע שהוא נביא בן נביא. הזכיר שמו בלבד ולא הזכיר שם אביו, בידוע שהוא נביא ולא בן נביא.

נביא שלא נזכר שם מקומו

כל נביא ששמו ושם עירו מפורשים בכתוב, כמו "דברי ירמיהו בן חלקיהו מן הכהנים אשר בענתות בארץ בנימן", בידוע שהוא מאותה העיר. וכל נביא שהזכיר שמו ולא הזכיר שם עירו, בידוע שהוא מירושלים.

הזכיר הכתוב מספר דורות

ופירט מעשה אחד מהם

כל שמעשיו ומעשה אבותיו סתומים, ופרט לך הכתוב באחד מהן לשבח, כגון בעניין צפניה, שפרט לך הכתוב שהיה נביא, ולא פרט מעשה אבותיו אבל הזכירם עמו, "דבר ה' אשר היה אל צפניה בן כושי בן גדליה בן אמריה בן חזקיה בימי יאשיהו בן אמון מלך יהודה" (צפניה א' א'), בידוע שהוא צדיק בן צדיק.

וכל שפרט לך הכתוב באחד מהן לגנאי, כגון בעניין ישמעאל שהרג את גדליהו בן אחיקם הצדיק, ופרט לך מעשה רע שלו ולא פרט מעשה אבותיו אבל הזכירם עמו, "ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע מזרע המלוכה ורבי המלך ועשרה אנשים אתו אל גדליהו בן אחיקם המצפתה ויאכלו שם לחם יחדו במצפה" (ירמיהו מ"א א'), בידוע שהוא רשע בן רשע.

נביאים שהתנבאו בשנת שתיים לדריוש

מבואר בברייתא, ששבעה נביאים נתנבאו בשנת שתיים לדריוש האחרון: (א) ברוך בן נריה. (ב) שריה בן מחסיה (ג). דניאל. (ד) מרדכי בלשן. (ה) חגי. (ו) זכריה. (ז) מלאכי.

קישור לקבלת ה"בקי צור"

לתרומות והנצחות להוצאת מסכת מועד קטן

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף טו

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

ונבואתם היתה לבני הגולה, שיחזרו לבנות את בית המקדש, שנתבטלה בנייתו שמונה עשרה שנה קודם לכן על ידי שומרונים, אחר שהתחילו בה בימי כורש.

הנביא מלאכי

רב נחמן אמר, שמלאכי זה מרדכי, ולמה

נקרא שמו מלאכי? שהיה משנה למלך.

ודברי רב נחמן נדחו מהברייתא, בה נמנו

מרדכי ומלאכי כשני נביאים.

ולדעת רבי יהושע בן קרחה בברייתא, מלאכי

זה עזרא.

ולדעת חכמים בברייתא, מלאכי שמו, ואינו

עזרא או משהו הנזכר בשם אחר.

ואמר רב נחמן, מסתבר כדברי האומר מלאכי

זה עזרא, שנאמר בנבואת מלאכי, "בגדה

יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלם פי

חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל

נכר" (מלאכי ב' י"א).

ומצינו שעזרא הפריש נשים נכריות

מישראל, שנאמר, "ויען שכננה בן יחיאל מבני

עילם ויאמר לעזרא אנהנו מעלנו באלקינו

ונשב נשים נכריות מעמי הארץ ועתה יש מקוה

לישראל על זאת" (עזרא י' ב').

ארבע נשים יפיפיות היו בעולם

א. שרה אימנו.

ב. רחב.

ג. אביגיל אשת דוד.

ד. אסתר.

ולדעת האומרים שאסתר היתה ירקרוקת,

האשה הרביעית היא ושתי.

רחב בשמה זינתה

מי שהיה מזכיר את שמה של רחב, מיד היה

נגרר אחר תאות זנות.

וכן אמר רבי יצחק, שכל האומר "רחב רחב",

מיד נעשה בעל קרי. אמר לו רב נחמן, אני

אומר ואיני חושש, כלומר איני נעשה בכך בעל

קרי. אמר לו רבי יצחק כוונתי לומר, שכל

היודעה ומכירה, כשהיה מזכיר את שמה,

מיד היה נעשה בעל קרי.

יעל בקולה זינתה

מי שהיה שומע את קולה של יעל, מיד היה

נגרר אחר תאות זנות.

אביגיל בזכירתה זינתה

מי שהיה נזכר באביגיל אשת דוד, מיד היה

נגרר אחר תאות זנות.

מיכל בת שאול בראייתה זינתה

מי שהיה רואה את מיכל בת שאול, מיד היה

נגרר אחר תאות זנות.

[אסתר ד' א'-ג'] ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויזעק זעקה גדלה ומרה. ויבוא עד לפני שער המלך פי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק. ובכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד שק ואפר יצע לרבים.

צעקת מרדכי

נאמר "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע

מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך

העיר ויזעק זעקה גדלה ומרה", ונחלקו

חכמים מה היה צועק.

לדברי רב, מרדכי היה צועק, "גבה המן

מאחשורוש". כלומר נתגאה המן יותר

מאחשורוש, שמלאו ליבו של המן לדבר מה

שלא עלה על לב אחשורוש.

ולדברי שמואל, מרדכי היה צועק, "גבר

מלכא עילאה ממלכא תתאה" כלומר נתגבר

המלך העליון מהמלך התחתון, וכוונתו

להיפוך, שגבר אחשורוש המלך התחתון על

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף טו

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

רצון הקדוש ברוך הוא המלך העליון שחפץ בטובת ישראל, אלא שאמר זאת בלשון נקיה.

[אסתר ד' ד'-י"ב] ונתבואנה נערות אסתר וסריסה ויגידו לה ונתחלחל המלכה מאד ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קבל. ותקרא אסתר להתך מסריסי המלך אשר העמיד לפניך ותצוהו על מרדכי לדעת מה זה ועל מה זה. ויצא התך אל מרדכי אל רחוב העיר אשר לפני שער המלך. ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו ואת פרשת הכסף אשר אמר המן לשקול על גנזי המלך ביהודים לאבדם. ואת פתשגן כתב הדת אשר נתן בשושן להשמידם נתן לו להראות את אסתר ולהגיד לה ולצוות עליה לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה. ויבוא התך ויגד לאסתר את דברי מרדכי. ותאמר אסתר להתך ותצוהו אל מרדכי. כל עבדי המלך ועם מדינות המלך יודעים אשר כל איש ואשה אשר יבוא אל המלך אל החצר הפנימית אשר לא יקרא אחת דתו להמית לבד מאשר יושיט לו המלך את שרביט הזהב וחקיה ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלושים יום. ויגידו למרדכי את דברי אסתר.

ותתחלחל המלכה מאד

כשהגידו לאסתר שקרע מרדכי בגדיו ולבש שק ואפר נאמר "ותתחלחל המלכה מאד", כלומר נתמסמס חלל גופה.

לדברי רב, פירסה נדה.

ולדברי רבי ירמיה הוצרכה לנקביה.

התך זה דניאל

מבואר שכשהגידו לאסתר מה שעשה מרדכי, קראה להתך לשאול את מרדכי מה ארע.

שנאמר, "ותקרא אסתר להתך", והוא היה שליח בינה לבין מרדכי. ואמרו, שהתך זה הוא דניאל. ונחלקו חכמים למה נקרא כן.

לדברי רב, בימי אחשורוש נקרא דניאל התך,

כמו חתך, משום שחתכוהו מגדולתו.

ולדברי שמואל, לא חתכוהו מגדולתו ונקרא

התך על שם שכל דברי מלכות נחתכים על

פיו.

"מה זה ועל מה זה"

כששלחה אסתר את התך לשאול את מרדכי

מה ארע, בקשה "לדעת מה זה ועל מה זה".

וביאר רבי יצחק שכך שלחה לו, שמא עברו

ישראל על חמשה חומשי תורה, שנאמר בהם

"ויפן וירד משה מן ההר ושני לחת העדת בידו לחת

כתבים משני עבריהם מזה ומזה הם כתבים" (שמות ל"ב ט"ו).

אין משיבין על הקלקלה

מרדכי אמר להתך, לצוות את אסתר, לבוא

לפני המלך, להתחנן לו, ולבקש מלפניו על

עמה, וכן עשה התך ואסתר השיבה שאינה

יכולה לבוא אל המלך בלא שתיקרא אליו.

ונאמר, "ויגידו למרדכי את דברי אסתר",

ומשמע שאחרים אמרו זאת למרדכי, ולא

התך. והסיבה לכך שהוא לא רצה להשיב

תשובה זו שהיא דבר רע, כי אין משיבין על

הקלקלה.

[אסתר ד' י"ג-י"ז] ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר אל תדמי בגפשו להמלט בית המלך מכל היהודים. כי אם תחוש תחרישי בעת הזאת רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו ומי יודע אם לעת פזאת הגעת למלכות. ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי. לך פנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום גם אני ונערתי אצום כן ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת וכאשר אבדתי אבדתי. ויעבר מרדכי ויעש ככל אשר צוהו עליו אסתר.

"אבוא אל המלך אשר לא

כדת וכאשר אבדתי אבדתי"

אסתר אמרה, שכשתבוא למלך אחרי ימי

הצום, תהיה ביאה זו "אשר לא כדת, וכאשר

אבדתי אבדתי". וביאר רבי אבא את דבריה.

מה שאמרה שתהא הביאה "אשר לא כדת",

קישור לקבלת ה"בקי צור"

לתרומות והנצחות להוצאת מסכת מועד קטן

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף טו

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

כוונתה לומר, שעד עתה, בכל ביאה וביאה היתה נחשבת אנוסה, שהרי המלך קרא לה, אבל עכשיו שבאה מדעת עצמה, אין זה אונס אלא רצון.

וממילא "וּכְאֶשֶׁר אֶבְדְּתִי אֶבְדְּתִי", כלומר, כשם שאבדתי מבית אבא, כך אובד ממך, כי מעתה אסורה אני לך, שכן אשת ישראל שנאנסה, מותרת לבעלה. אבל אם נבעלה ברצון, היא נאסרת לבעלה.

"וַיַּעֲבֵר מְרֻדְכִי"

נאמר "וַיַּעֲבֵר מְרֻדְכִי וַיַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוְּתָה עָלָיו אֶסְתֵּר", ונאמרו שני ביאורים מה עבר מרדכי.

לדברי רב, עבר מרדכי יום טוב ראשון של פסח בתענית, שהרי בשלשה עשר בניסן נכתבו האגרות, וניתן הדת בשושן, וארבעה עשר וחמשה עשר וששה עשר התענו, ובששה עשר נתלה המן בערב.

ולדברי שמואל, עבר מרדכי ערקומא דמיא כלומר מקום מקווה מים, ואסף גם את היהודים שבעברו השני, כדי לצום עמו.

[אסתר ה' א'-ב] וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מְלָכוֹת וַתַּעֲמֹד בַּחֲצַר בֵּית הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית לְכַח בֵּית הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא מְלָכוּתוֹ בְּבֵית הַמְּלָכוֹת לְכַח פֶּתַח הַבַּיִת. וַיְהִי כִּרְאוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת אֶסְתֵּר הַמְּלָכָה עֹמֶדֶת בַּחֲצַר נְשָׂאָה חוֹן בְּעֵינָיו וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר אֶת שַׂרְבִּיט הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַתִּקְרַב אֶסְתֵּר וַתִּגַּע בְּרֹאשׁ הַשַּׂרְבִּיט.

אסתר לבשה רוח הקודש

נאמר, "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מְלָכוֹת", לא נאמר "וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר בגדי מלכות", אלא "וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מְלָכוֹת".

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, מלמד שלבשתה רוח הקודש.

וכן מבואר, שלשון לבישה אמור על לבישת רוח הקודש, שכן מצינו בכתוב, "וַיְרוּחַ לְבָשָׂה אֶת עַמְשִׁי".

טעם הזכרת המימרות הבאות

המימרות הבאות הובאו כאן בגמרא, משום שכולם נאמרו על ידי רבי אלעזר אמר רבי חנינא שביאר את הפסוק "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מְלָכוֹת".

לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך, שהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוטות, ונתקיימה בהם ברכת ההדיוטות, ואלו הן דוד ודניאל.

דוד ברכו אַרְוֵנָה, שנאמר, "הַכֹּל נָתַן אַרְוֵנָה הַמֶּלֶךְ לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אַרְוֵנָה אֶל הַמֶּלֶךְ ה' אֱלֹקֵיךָ יִרְצֶךָ" (שמואל ב' כ"ד כ"ג), ונתקיים בו, שרצה אותו ה'.

דניאל ברכו דריוש, בשעה שהשליכו לגוב האריות, שנאמר, "בַּאֲדִין מַלְכָּא אָמַר וְהִתִּיּו לְדַנְיָאֵל וַיִּרְמוּ לַגְּבַא דִּי אַרְוֵנָתָא עֲנָה מַלְכָּא וְאָמַר לְדַנְיָאֵל אֶלְהָךְ דִּי אֲנַתָּה פָּלַח לָהּ בְּתַדְיָרָא הוּא יְנַשֵּׂיבְךָ" (דניאל ו' י"ז), כלומר אלקך שאתה עובדו תמיד הוא יצילך, ונתקיימה בו הברכה וניצל דניאל מהאריות.

אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך.

שהרי אבימלך קלל את שרה, "וַיִּלְשָׁרָה אָמַר הִנֵּה נְתַתִּי אֵלַיךָ כֶּסֶף לְאַחִיךָ הִנֵּה הוּא לָךְ כְּפָסוֹת עֵינַיִם לְכֹל אֲשֶׁר אֲתָדָּךְ וְאֵת כָּל וְנִכְחַתִּי" (בראשית כ"ט"ז).

ונתקיים בזרעה, "וַיְהִי כִּי זָקַן יַצְחָק וַתִּכְהֶינּוּ עֵינָיו מִקְרָאת וַיִּקְרָא אֶת עֶשָׂו בְּנֹו הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲנִי" (בראשית כ"ז א').

שפיתת קדירה ונתינת מים

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, בא וראה, שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם.

מדת בשר ודם, אדם שופת קדירה תחילה כלומר מושיבה על הכירה, ואחר כך נותן לתוכה

בקי צור

ללמוד להביין ולזכור

מסכת מגילה דף טו

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

מים, שתחילה מביא את הכלי, ורק אחר כך נותן בו את תכולתו.

אבל הקדוש ברוך הוא נותן מים, ואחר כך שופת הקדרה. לקיים מה שנאמר, "לקול תתן המון מים בשמים ויעלה נשאים מקצה הארץ בקקים למטר עשה ויוצא רוח מאצרתיו" (ירמיהו י"ג).

תחילה נותן מים בשמים ואחר כך מביא עננים לקבלם.

אמירת דבר בשם אמרו

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, כל האומר דבר בשם אומרו, מביא גאולה לעולם, שנאמר, "בַּיָּמִים הָהֵם וּמְרַדְּכֵי יוֹשֵׁב בְּשֵׁעַר הַמֶּלֶךְ קָצַף בְּגָתוֹ וְתָרַשׁ שְׁנֵי סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמֵרֵי הַסֶּף וַיִּבְקְשׁוּ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרֶשׁ. וַיִּזְדַּע הַדָּבָר לְמְרַדְּכֵי וַיִּגֵּד לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אֲסִתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מְרַדְּכֵי" (אסתר ב' כ"א-כ"ב).

ועל ידי אמירה זו בשם מרדכי באה בסופו של דבר הגאולה מגזרות המן. שנאמר, "בַּלְיָלָה הַהוּא נִדְּדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לְהִבִּיא אֶת סֵפֶר הַזְּכָרֹנוֹת ... וַיִּמְצָא כְּתוּב אֲשֶׁר הִגִּיד מְרַדְּכֵי עַל בְּגָתָנָא וְתָרַשׁ שְׁנֵי סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ ... וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה נַּעֲשֶׂה יָקָר וַיִּגְדֹּלָה לְמְרַדְּכֵי עַל זֶה ... אִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ. יָבִיאוּ לְבוֹשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבֹשׁ בּוֹ הַמֶּלֶךְ וְסוּס אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ ... וְהִרְפִּיבֵהוּ עַל הַסּוּס בְּרָחוֹב הָעִיר וְקִרְאוּ לְפָנָיו כָּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ ... מִהֵרָ קַח אֶת הַלְּבוּשׁ וְאֶת הַסּוּס ... וַעֲשֶׂה כֵן לְמְרַדְּכֵי הַיְּהוּדִי הַיּוֹשֵׁב בְּשֵׁעַר הַמֶּלֶךְ" (אסתר ו').

אבידת צדיק

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, צדיק אבד, לדורו אבד. כלומר הוא עצמו לא פחתה ממנו חשיבותו במותו, אלא שאינו מצוי עוד לבני דורו שהיה עימם עד עתה.

משל לאדם שאבדה לו מרגלית, כל מקום שהיא מרגלית שמה, לא אבדה אלא לבעלה.

"וְכָל זֶה אֵינָנו שׁוֹה לִי"

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, כל גנזיו ורכושו של אותו רשע חקוקים על לבו, ובשעה שרואה את מרדכי יושב בשער המלך, אומר "וְכָל זֶה אֵינָנו שׁוֹה לִי".

כמאמר רב חסדא, זה בא בפרוזבולי, כלומר בטענת עושר, וזה בא בפרוזבוטי, כלומר בטענת עוני. מרדכי בא אליו בטענת עושר, המן בא בטענת עוני, שמכר המן את עצמו למרדכי קודם לכן ימים רבים בככרי לחם.

אמר רב פפא, וקראו לו, עבדא דמזדבן בטלמי, כלומר עבד הנמכר בלחם.

עתיד הקדוש ברוך הוא להיות

עטרה בראש כל צדיק וצדיק

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, עתיד הקדוש ברוך הוא להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק.

שנאמר, "בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' צְבָאוֹת לְעֵטְרַת צְבִי וְלְצַפִּירַת תְּפָאֲרָה לְשָׂאֵר עַמּוֹ. וְלָרוּחַ מְשֻׁפֵּט לַיּוֹשֵׁב עַל הַמְּשֻׁפֵּט וְלַגְבוּרָה מְשִׁיבֵי מְלַחְמָה שְׁעָרָה" (ישעיהו כ"ח ה'-ו').

וכך הוא ביאור הכתוב.

"בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' צְבָאוֹת לְעֵטְרַת", ולמי יהיה לעטרת? לאלו שהם "צְבִי", כלומר שעושים רצונו, שצבי לשון רצון הוא, "וְלְצַפִּירַת תְּפָאֲרָה", כלומר למצפים לתפארתו שלשון צפירה כמו ציפייה.

ומכל מקום, לא לכל העושים כן יהיה עטרת, אלא "לְשָׂאֵר עַמּוֹ" הם הענויים שעושים עצמם כשיריים.

"וְלָרוּחַ מְשֻׁפֵּט", זה השופט וזן את רוחו, כלומר רודה ביצרו, וכופהו לשוב בתשובה.

ו"לַיּוֹשֵׁב עַל הַמְּשֻׁפֵּט", זה הדן דין אמת לאמיתו.

"וְלַגְבוּרָה", זה המתגבר ביצרו, ואינו הולך אחריו לעבור עבירה.

"מְשִׁיבֵי מְלַחְמָה", אלו שנושאים ונותנים

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף טו

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

במלחמתה של תורה.

"שְׁעָרָה", אלו תלמידי חכמים, שמשכימים ומעריבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, שנעשים שוערים לפתוח דלתות בהשכמה, ולאחר שם עד זמן נעילתו.

אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, מה נשתנו אלו מאלו.

אמר לה הקדוש ברוך הוא, ישראל עסקו בתורה אומות העולם לא עסקו בתורה.

ועוד אמר לה, שאותם אחרים שנענשו, כן ראוי להם. כי "וְגַם אֱלֹהֵי בְיַיִן שָׁגוּ וּבִשְׂכָר תָּעוּ כְּהוֹן וְנָבִיא שָׁגוּ בִשְׂכָר וְנָבְלְעוּ מִן הַיַּיִן תָּעוּ מִן הַשְּׂכָר שָׁגוּ בְרָאָה [ולכן] פָּקוּ פְּלִילִיָּה" (ישעיה כ"ח ז'). כלומר נידונו בגיהנם, שאין פקו אלא גיהנם, שנאמר "וְלֹא תִהְיֶה זֹאת לָךְ לְפִוְקָה". ואין פליליה אלא דיינים שנאמר "וְנָתַן בְּפָלְלִים" (שמות כ"א כ"ב).

"וַתַּעֲמֹד בְּחֶצֶר בַּיִת הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית"

אמר רבי לוי, כיון שהגיעה לבית הצלמים, נסתלקה הימנה שכינה.

אמרה, "אֲלֵי אֲלֵי לָמָּה עֲזַבְתָּנִי רְחוּק מִישׁוּעָתִי דְבָרִי שְׁאַגְתִּי" (תהלים כ"ב ב'), שמא אתה דן על שוגג כמזיד ועל אונס כרצון? אף על פי שאני באה אליו מאלו, אונס הוא. או שמא על שקראתיו כלב? שנאמר, "הַצִּילָה מִחָרֵב נַפְשִׁי מִיַּד פֶּלֶב יַחֲדָתִי" (תהלים כ"ב כ"א). חזרה וקראתו אריה, שנאמר, "הוֹשִׁיעֵנִי מִפִּי אַרְיֵה וּמִסָּרְנֵי רַגְמִים עֲנִיתָנִי" (תהלים כ"ב כ"ב).

"וַיְהִי כִּרְאוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה"

אמר רבי יוחנן, שלשה מלאכי השרת נזדמנו לה באותה שעה. אחד שהגביה את צוארה, ועל זה נאמר "עֲמַדְתָּ בְּחֶצֶר". אחד שמשך חוט של חסד עליה, ועל זה נאמר "נִשְׁאַה חֵן בְּעֵינָיו". ואחד שמתח את השרביט, ועל זה נאמר "וַיִּזְשָׁט הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר אֶת שְׂרָבִיט הַזֶּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ".

מתיחת השרביט

נתבאר שכשהושיט אחשוורוש את השרביט לאסתר מתח המלאך את השרביט, עד שהגיע אל אסתר. ונחלקו חכמים כמה נמתח השרביט.

לדברי רבי ירמיה, שתי אמות היה השרביט, והעמידו המלאך על שתיים עשרה.

ויש אומרים שהעמידו המלאך על שש עשרה אמה.

ויש אומרים שהעמידו המלאך על עשרים וארבע אמה.

ובמתניתא שנו, שהעמידו המלאך על ששים אמה.

ורבה בר עופרין אמר משום רבי אליעזר ששמע מרבו ורבו מרבו, שהעמידו המלאך על מאתיים אמה.

דברים נוספים שנמתחו בנס

נתבאר ששרביט אחשוורוש נמתח בנס עד שהגיע אל אסתר. והיו עוד שני דברים שנמתחו בנס.

ב. אמתה של בת פרעה.

נאמר, "וַתִּרְדַּ בַּת פְּרָעָה לְרַחֵץ עַל הַיָּאֵר וַנַּעֲרְתֶיהָ הַלְכַת עַל יַד הַיָּאֵר וַתִּרְא אֶת הַתְּבָה בְּתוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח אֶת אֶמְתָּהּ וַתִּקְחָהּ" (שמות ב' ה'). ואמרו חכמים, שנשתרבה אמתה אמות הרבה.

ג. שיני רשעים.

הוא הנס שנעשה לישראל, כשנלחמו בעוג מלך הבשן. שכך אמר עוג, מחנה ישראל אורכו שלוש פרסאות ורוחבו שלוש פרסאות, הלך עוג ועקר הר בן שלוש פרסאות, והביאו על ראשו כדי להשליך עליהם.

הביא הקדוש ברוך הוא נמלים, ונקבו את ההר באמצעו, ונכנס ההר עד צוארו של עוג, והקיף את ראשו.

רצה עוג לשלוף את ההר מעליו, נעשה נס, ונשתרבבו שיניו לצד זה ולצד זה לתוך ההר שסביב ראשו, ולא היה יכול לשלוף את ההר.

ועל העניין הזה נאמר, "שֵׁנֵי רְשָׁעִים שְׁבִרְתָּ"

קישור לקבלת ה"בקי צור"

לתרומות והנצחות להוצאת מסכת מועד קטן

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף טו

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

(תהילים ג' ח'), ואמר ריש לקיש, אל תקרי "שְׁבַרְתָּ" אלא "שרבבת".

ומשה היה גבוה עשר אמות, נטל מקל שגובהו עשר אמות, וקפץ עשר אמות, והכה את עוג בקרסולו, והרגו.

[אסתר ה' ג'-ח'] וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה לָּךְ אֲסִתֵּר הַמֶּלֶכָה וַיֵּמָר בְּקִשְׁתָּךְ עַד חֲצֵי הַמַּלְכוּת וַיִּנְתְּנוּ לָךְ. וַתֹּאמֶר אֲסִתֵּר אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב יָבֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמֵן הַיּוֹם אֶל הַמְּשֻׁתָּה אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לוֹ. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִהְרֵי אֶת הָמֵן לַעֲשׂוֹת אֶת דְּבַר אֲסִתֵּר וַיָּבֵא הַמֶּלֶךְ וְהָמֵן אֶל הַמְּשֻׁתָּה אֲשֶׁר עָשָׂתָה אֲסִתֵּר. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֲסִתֵּר בְּמִשְׁתַּה הַיַּיִן מַה שְּׂאֲלַתְךָ וַיִּנְתְּנוּ לָךְ וַיֵּמָר בְּקִשְׁתָּךְ עַד חֲצֵי הַמַּלְכוּת וַתַּעֲשׂ. וַתַּעַן אֲסִתֵּר וַתֹּאמֶר שְׂאֲלַתִּי וּבְקִשְׁתִּי. אִם מְצֵאתִי חֵן בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וְאִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב לָתֵת אֶת שְׂאֲלַתִּי וְלַעֲשׂוֹת אֶת בְּקִשְׁתִּי יָבֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמֵן אֶל הַמְּשֻׁתָּה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לָהֶם וּמָחָר אֶעֱשֶׂה כְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ.

חצי המלכות

שתי פעמים אמר אחשורוש לאסתר שיתן לה בקשתה, אולם הגביל זאת עד חצי המלכות. שנאמר, "מה לך אסתר המלכה ומה בקשתך עד חצי המלכות וינתנו לך... מה שאלתך וינתנו לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעשי".

וביארו חכמים שכך אמר לה, "עד חצי המלכות" ולא כל המלכות. "עד חצי המלכות", ולא דבר שחוצץ למלכות, וזהו בנין בית המקדש.

מה ראתה אסתר שזימנה את המן

א. רבי אליעזר אומר, פחים טמנה לו. שנאמר, "יהי שלחנם לפניהם לפח ולשלומים למוקש" (תהלים ס"ט כ"ג). כלומר בשעת משתה שלהם הם באים לידי נפילה.

ב. רבי יהושע אומר, מבית אביה למדה, ששמעה התינוקות "אם רעב שנאך האכלהו לקחם ואם צמא השקהו מים" (משלי כ"ה כ"א).

ג. רבי מאיר אומר, כדי שלא יטול עצה, וימרוד במלך. כלומר כשיראה ששעתו מצלחת כל כך, יעיז וימרוד במלך, ויחשוב שיצליח, ועל ידי זה יהרג.

ד. רבי יהודה אומר, כדי שלא יכירו בה שהיא יהודית.

ה. רבי נחמיה אומר, כדי שלא יאמרו ישראל, אחות יש לנו בבית המלך, ויסיחו דעתן מן הרחמים.

ו. רבי יוסי אומר, כדי שיהא מצוי לה בכל עת, וכך תמצא הזדמנות להכשילו בשום דבר לפני המלך.

ז. רבי שמעון בן מנסיא אומר, אולי ירגיש המקום ויעשה לנו נס.

יש מפרשים שירגיש המקום, שהגעתי למצב זה שאף אני מקרבת שונאיהן של ישראל.

ויש מפרשים שירגיש המקום שאני צריכה להחניף רשע זה, ולזלזל בכבודי.

ח. רבי יהושע בן קרחה אומר, אסביר לו פנים, כדי שיהרג הוא והיא. כלומר על ידי שאסביר לו פנים, יחשדני המלך ממנו, ויהרוג את שנינו.

ט. רבן גמליאל אומר, מלך הפכפכן היה, וחוזר בדיבורו, ואם אצליח לפתותו בשעת הסעודה להרוג את המן, ולא יהא המן מזומן להרגו מיד, עלול המלך לחזור בו לאחר שעה, ולא יהרג המן.

י. אמר רבן גמליאל, עדיין צריכים אנו למודעי, שכך שנינו, רבי אליעזר המודעי אומר, קנאתו במלך קנאתו בשרים, כלומר עשתה זאת כדי שכולם יקנאו בו וישנאו אותו.

יא. רבה אמר, דעתה היה שיתקיים בו, "לפני שֶׁבַר גָּאוֹן וְלִפְנֵי כְּשָׁלוֹן גְּבוּה רִוְחָ" (משלי ט"ז י"ח), והכוונה בזה, שכדי להגדיל שברו של רשע, מגביהים אותו תחילה, כדי שתהא הנפילה קשה יותר.

יב. אביי ורבא אמרו שניהם, שדעתה היה שיתקיים בהם, "בַּחֲמָם אֲשִׁית אֶת מְשֻׁתֵיהֶם וְהַשְׁבַּרְתִּים לְמַעַן יַעֲלִזוּ וַיִּשְׁנוּ שְׁנַת עוֹלָם וְלֹא יִקְיִצוּ נְאֻם ה' (ירמיה נ"א ל"ט).

והכתוב הזה נאמר על בלשצר וסיעתו,

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מגילה דף טו

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

בשובם מן המלחמה, שדריוש וכורש היו צרים על בבל, ונצחם בלשצר אותו היום, והיו עייפים וחמים, וישבו לשתות ונשתכרו, ובאותו היום נהרג, ואף אסתר אמרה, מתוך משתיהם של רשעים באה להם פורענות.

ואמרו, שרבה בר אבוה פגש את אליהו, ושאל אותו, כמי ראתה אסתר שעשתה מה שעשתה. ואמר לו אליהו, **שדעתה של אסתר ככל דברי התנאים והאמוראים הללו.**

[אסתר ה' ט"י-י"ד] ויצא המן ביום ההוא שֶׁמֶח וְטוֹב לֵב וְכִרְאוֹת הָמָן אֶת מְרַדְּכֵי בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ וְלֹא קָם וְלֹא זָע מִמֶּנּוּ וַיִּמְלֵא הָמָן עַל מְרַדְּכֵי חֲמָה. וַיִּתְאַפֵּק הָמָן וַיָּבֹא אֶל בֵּיתוֹ וַיִּשְׁלַח וַיָּבֵא אֶת אֶהָבִיו וְאֶת זָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ. וַיִּסְפֹּר לָהֶם הָמָן אֶת כְּבוֹד עֲשָׂרוֹ וְרֹב בָּנָיו וְאֶת כָּל אֲשֶׁר גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ וְאֶת אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ עַל הַשָּׂרִים וְעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ. וַיֹּאמֶר הָמָן אִף לֹא הִבִּיֵּא אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עִם הַמֶּלֶךְ אֶל הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר עֲשִׂתָּה כִּי אִם אוֹתִי וְגַם לְמַחֵר אֲנִי קָרוּא לָהּ עִם הַמֶּלֶךְ. וְכֹל זֶה אֵינְנוּ שׁוֹה לִי בְּכָל עֵת אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה אֶת מְרַדְּכֵי הַיְּהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ. וַתֹּאמֶר לוֹ זָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ וְכָל אֶהָבִיו יַעֲשׂוּ עִץ גְּבוּהַ חֲמִשִּׁים אַמָּה וּבִבְקָר אָמַר לְמֶלֶךְ וַיִּתְּלוּ אֶת מְרַדְּכֵי עָלָיו וּבֹא עִם הַמֶּלֶךְ אֶל הַמִּשְׁתֶּה שֶׁמֶח וַיִּיטֵב הַדָּבָר לְפָנָי הָמָן וַיַּעַשׂ הַעֵץ.

כמה בניס היו להמן

נאמר "וַיִּסְפֹּר לָהֶם הָמָן אֶת כְּבוֹד עֲשָׂרוֹ וְרֹב בָּנָיו" ונחלקו חכמים כמה בניס היו לו.

לדברי רב, שלשים בניס היו לו. עשרה מתו, ועשרה נתלו, ועשרה מחזרים על הפתחים.

ולדברי רבנן, אותם שמחזרים על הפתחים שבעים היו. שנאמר, "שְׁבַעִים בְּלָחֶם נִשְׁכָּרוּ" (שמואל א' ב' ה'). אל תקרי "שְׁבַעִים" אלא "שְׁבַעִים". **ואם כן, עם העשרים הנוספים היו בסך הכל תשעים.**

ולדברי רמי בר אבא, כולם יחד היו מאתיים ושמונה, שנאמר "וְרֹב בָּנָיו", **כמנין של "ורב"** שהוא נכתב חסר ולא מלא "ורוב".

[אסתר ו' א'-ג] **בְּלִילָה הַהוּא נִדְּדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ** וַיֹּאמֶר לְהִבִּיא אֶת סֵפֶר הַזְּכָרֹנוֹת דְּבַרֵי הַיָּמִים וַיְהִיו נִקְרָאִים לְפָנָי הַמֶּלֶךְ. וַיִּמְצָא כְּתוּב אֲשֶׁר הִגִּיד מְרַדְּכֵי עַל בְּגַתְנָא וְתַרְשׁ שְׁנֵי סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמַרְי הַסֵּף אֲשֶׁר בְּקִשּׁוֹ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה נַּעֲשֶׂה יָקָר וַיְגִדוּלָה לְמְרַדְּכֵי עַל זֶה וַיֹּאמְרוּ יַעֲרִי הַמֶּלֶךְ מִשְׁרָתִיו לֹא נַעֲשֶׂה עִמּוֹ דָּבָר.

"בְּלִילָה הַהוּא נִדְּדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ"

לדברי רבי תנחום, המלך האמור כאן הוא מלכו של עולם. ואמר הכתוב שנדדה שנתו על דרך המשל, כמו בכתוב "וַיִּקַּץ כְּנִישָׁן ה'" (תהילים ע"ח ס"ה). והכוונה שהיה כמי שנדדה שנתו לנקום נקמתו.

ולדברי רבנן, נדדו עליונים נדדו תחתונים. שהיו מלאכים מבהילים את אחשורוש כל הלילה, ואמרו לו, כפוי טובה, שלם טובה למי שעשאה.

ולדברי רבא, נדדה שנת המלך אחשורוש ממש, שהחל לחשוב מדוע הזמינה אסתר את המן, שמא נטלו ביניהם עצה עליו להרגו.

וחזר והרגיע עצמו, אם היה הדבר כן, וכי לא היה אחד מאוהבי מגלה לי. ושוב אמר, **שמא יש אדם שעשה לי טובה ולא גמלתי לו, ולכן נמנעים מלגלות לי.** מיד "וַיֹּאמֶר לְהִבִּיא אֶת סֵפֶר הַזְּכָרֹנוֹת דְּבַרֵי הַיָּמִים".

הקריאה והכתיבה של

ספר הזכרונות באותו לילה

נאמר, "וַיְהִיו נִקְרָאִים לְפָנָי הַמֶּלֶךְ. וַיִּמְצָא כְּתוּב אֲשֶׁר הִגִּיד מְרַדְּכֵי עַל בְּגַתְנָא וְתַרְשׁ".

וביארו שמתוך כך שנאמר "וַיְהִיו נִקְרָאִים" למדנו שהיו נקראים מאליהם.

ומתוך כך שלא נאמר "וימצא כתב", שמשמע שהיה כתוב כבר, אלא "וַיִּמְצָא כְּתוּב" שמשמע שעכשיו נכתב, למדנו, שהיה שמשו סופר המלך מוחק, וגבריאל חוזר וכותב.

אמר רבי אסי, דרש רבי שילא איש כפר תמרתא, ומה כתב שלמטה שלזכותן של ישראל אינו נמחק, כתב שלמעלה לא כל שכן.